

FILANTROPIE IS ZEKER GEEN ZAAK VAN DE RIJKEN ALLEEN

Het beeld dat rijke Nederlanders gulle gevers zijn, moet genuanceerd worden. Gemiddeld genomen lijken ze zelfs minder te geven dan hun minder vermogende landgenoten, zegt elite-onderzoeker Jos van Hezewijk.

'A l sinds de jaren zeventig doe ik onderzoek naar de elite in Nederland, vanuit het idee dat macht - wil ze controleerbaar blijven - onderzocht moet worden. Ik ben daarmee begonnen in een tijd dat het debat over macht en elite minder over feiten en meer over ideologie ging. In de loop der jaren is het onderzoek naar de invloedrijke Nederlanders geëvolueerd, maar tegelijkertijd moeilijker geworden. Destijds kon je bijvoorbeeld - heel belangrijk - vrij eenvoudig vinden wie met wie gehuwd was, nu niet meer. De elite schuwt de publiciteit.'

Handig: een vermogensfonds

'Dat vind je bijvoorbeeld terug bij de filantropische vermogensfondsen, waarover de meest elementaire informatie ontbreekt. En er zijn zeker redenen te bedenken waarom vermogensfondsen behalve filantropische ook andere lucratieve doelen dienen. Een vermogensfonds is namelijk een goede manier om je vermogen buiten de vermogensbelasting te brengen. Een bijkomend voordeel is ook dat rijken hiermee voorkomen dat het familiekapitaal versplintert onder nabestaanden. Ze kunnen ook bestuursfuncties van het vermogensfonds toewijzen aan de meest gewenste nabestaanden, die er middels onkostendeclaraties financieel niet slechter op hoeven te worden. Eveneens kun je op deze wijze

erfbelasting ontwijken. Ook bij de hoogte van de directe giften van miljonairs aan goede doelen kun je veel vraagtekens zetten.¹ Uit absolute bedragen wordt veelal geconcludeerd dat giften van miljonairs (gemiddeld 2.763 euro²) vele malen hoger zijn dan die van het gemiddelde huishouden (45 euro). Maar als we die giften mediaan³ afzetten tegen de vermogens⁴, dan blijkt dat het doorsnee huishouden jaarlijks 0,08 procent van zijn vermogen schenkt, en dat de miljonair blijft hangen op bijna de helft daarvan, namelijk een kleine 0,05 procent. Bovendien reageren vooral grote gevers op onderzoeken, waardoor je het gemiddelde bedrag misschien wel

driemaal lager kunt stellen.⁵ Daar komt bij dat miljonairs hun grotere giften kunnen aftrekken van de belastingen, waardoor het doorsnee huishouden feitelijk voor de helft meebetaalt. Verder komen de grootste giften, zoals men ook kan zien in de top 10 van gulle gevers, vooral van nieuwe, rijke ondernemers, waarbij de giften ook gezien kunnen worden als pr, die sowieso als aftrekpost bij de belasting kan worden opgevoerd. *Last but not least* geven vermogenden duidelijk aan meer elitaire goede doelen als cultuur, kerk en onderwijs.'

Aflatenhandel

'Kijkend naar de rijksten door de eeuwen heen, valt op dat ze helemaal niet zo veel geven, totdat ze de dood in de ogen beginnen te kijken en plotsklaps een pluchen stoeltje in de hemel willen kopen. Voor de rooms-katholieke, calvinistische en 'linkse' kerk (verzorgingsstaat) is die fondsenwerving in het verleden uitgelopen op een lucratieve aflatenhandel. We moeten ervoor uitkijken dat de hedendaagse filantropie niet wederom in handen komt van en voor de beter gesitueerden is, zoals in het politieke bedrijf.⁶

Noten

- 1 <http://www.elite-research.org/major-donor-nrc.pdf>
- 2 Onderzoek *Geven in Nederland 2011* van de VU Amsterdam / FSW / Philanthropic Studies, gehouden onder een steekproef uit het adressenbestand van miljonairs van Elite Research komt uit op een gemiddelde van 2.763 euro.
- 3 Mediaan is beter dan het gemiddelde, omdat zowel de giften als de vermogens van de miljonairs erg scheef verdeeld zijn.
- 4 Vermogens vormen een betere indicator dan de inkomens van de miljonairs, omdat de laatste om fiscale redenen erg laag gehouden worden.
- 5 Schatting op basis van CBS-cijfers over grote gevers.
- 6 <http://www.elite-research.org/verlichtingskerk.doc>

Jos van Hezewijk is eigenaar van het bureau Elite Research dat onderzoek verricht naar de invloedrijken in Nederland. Hij is tevens auteur van *De top-elite van Nederland* (1986), *De netwerken van de top-elite* (1988), *Je kent wie je bent* (1996) en *De nieuwe elite van Nederland* (2003).